

Vingelpelle, eller världsförbättrare?

Eva Nordin
möter Anders Wijkman

Fakta: Anders Ivar Sven Wijkman

Ålder: 68 år

Aktuell: Ordförande för Upphandlingsutredningen som i mars lämnade slutbetänkandet.

Familj: Hustru, tre vuxna barn och fyra barnbarn mellan 1 och 10 år.

Bor: I Stockholm och i Gnesta

Längtar efter: Att läsa mer skönlitteratur, lyssna mer på musik och vara mer tillgänglig för min familj.

Ålder: 68 år

Aktuell: Ordförande för Upphandlingsutredningen som i mars lämnade slutbetänkandet.

Familj: Hustru, tre vuxna barn och fyra barnbarn mellan 1 och 10 år.

Han har kallats politisk vingelpelle. Själv upplever han att de val han gjort i livet varit konse-

kventa och styrts av ett djupliggande engagemang för frågor om ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet.

Efter två mandatperioder som EU-parlamentariker för kristdemokraterna blev Anders Wijkman utsedd till särskild utredare i Upphandlingsutredningen. I mars lämnades slutbetänkandet med förslag som många välkomnar.

Äldreomsorg i kris, otjänlig sjukhusmat och oseriösa vårdföretag som pressar priser på bekostnad av kvalitet, säkerhet och service; kritiken mot offentliga upphandlingar är omfattande.

Med tanke på hur stora pengar som står på spel, kan det verka märkligt att politiker så länge väntat med att reagera på de brister som länge påtalats i upphandlingar av offentliga tjänster. Det handlar om gigantiska belopp; mellan 15 till 20 procent av den ekonomiska omsättningen i Sverige, eller cirka 550-600 miljarder kronor. Det ställer höga krav på beställare; är upphandlingar illa skötta, vilket många är, kan lösningarna bli både dyra och av låg kvalitet.

– Det finns brister i den nationella samordningen, vilket har lett till en fragmentisering av upphandlingspolitiken. Man utnyttjar inte upphandlingens fulla potential som politiskt styrmedel. Med

ökad styrning och mer av strategiskt tänkande, kan man uppnå betydande effektiviseringar och påverka samhällsutvecklingen i en mer hållbar riktning. Genom bättre upphandlingar skulle resurser motsvarande minst tio miljarder kronor kunna frigöras, pengar som bland annat kan satsas på kvalitet, säger Anders Wijkman.

Storknade i riksdagen

Vi ses på Kulturhuset i Stockholm. Klockan är strax efter ett och den värsta lunchrusningen är över. Anders Wijkman beställer en vegetarisk böngryta och vi slår oss ned vid ett fönsterbord med utsikt över Sergels torg.

Han tittar sig omkring och nickar igenkännande. Han var 26 år då han blev riksdagsledamot för moderaterna. Många möten och överläggningar ägde då rum i provisoriska lokaler på Kulturhuset. Det var i samband med tvåkammarriksdagens avskaffande 1971 som riksdagsledamöterna blev hänvisade till Kulturhuset i samband med riksdagens ombyggnad.

– Jag lämnade riksdagen 1978 för att jag höll på att storkna. När jag började ifrågasätta det konventionella tillväxtbegreppet var det som att tala till en vägg. Jag kände att jag inte kunde vara kvar. Jag behövde bredda perspektiven och var borta från politiken i över tjugo år. Jag lärde mig massor under de här åren, säger Anders Wijkman.

Från riksdagen gick han till Röda Korset och uppdraget som generalsekreterare. I tio

Fortsättning nästa uppslag >>>

RÖSTER OM ANDERS WIJKMAN

Bo Ekman, grundare och ordförande för Tällberg Foundation:

Anders Wijkman är en sökande människa. Han rör sig över vida fält och är en människa som genuint vill bidra till utvecklingen av rättvisa, kunskap och vänskap.

Han har konkret bidragit på många sätt, till exempel genom skapandet av Noaks Ark under sitt arbete för Röda Korset.

Under sin tid som Europaparlamentariker initierade han den diskussion och debatt som ledde fram till EU:s direktiv om energieffektivitet.

Exemplen speglar Anders personlighet: omsorg om människor och miljö.

Ett gott råd till Anders skulle vara att tänka på att framtiden aldrig blivit som det var tänkt. Hoppet ligger i den erfarenhet och kunskap som vi ännu inte har.

Lars Pettersson, generalsekreterare för Famna, branschorganisation för idéburna aktörer inom vård och social omsorg:

Anders Wijkman har ut hållighet och förmåga att fokusera på de viktiga frågorna över lång tid.

Han såg bland annat till att öka de förebyggande insatserna inom Röda Korsets humanitära bistånd och tog tidigt initiativ till stöd till människor drabbade av hiv/aids och deras anhöriga.

år arbetade han för organisationen och engagerade sig i såväl nationella som internationella aktiviteter kring prevention och hiv/aids.

Han har kallats hoppjerka, en politikens vingelpelle. Han var bland annat föreslagen som efterträdare till partiledaren Ulf Adelsohn 1986, men tackade nej på grund av partiets bristande miljöpolitik. Knappt tio år senare fick han en förfrågan om att efterträda Bengt Westerberg som partiledare. Påståendet att han skulle vara en politisk hoppjerka slår han ifrån sig. Anders Wijkman skärper tonen och lutar sig över bordet.

– Jag fick frågan, men jag var aldrig folktoppartist. Jag var smickrad över att bli tillfrågad och tänkte en kort stund att jag kanske kunde föra in en annan syn på ekonomi och ekologi. Jag hade möten med Ann Wibble som var ekonomisk talesman. Men hade jag haft svårt att komma överens med Gösta Bohman, så inte var det enklare med Ann Wibble. Så jag tackade nej.

Efter Röda Korset valdes Anders Wijkman till generalsekreterare i Naturskyddsföreningen, därefter blev han chef för Styrelsen för u-landsforskning, SAREC. I mitten på 90-talet blev han utsedd till biträdande generalsekreterare i FN och fick huvudansvaret att integrera sociala och miljömässiga hänsyn i FNs utvecklingsprogram UNDP.

Han har kallats Sveriges svar på Al Gore

Inför valet till Europaparlamentet 1999 var Anders Wijkman plötsligt toppkandidat för kristdemokraterna till EU-parlamentet. Kritikerna skrockade och många undrade hur mycket Anders Wijkman fick kompromissa med sina värderingar och övertygelser? Kristdemokraternas syn på familjepolitik, abort och homosexualitet står långt ifrån Anders Wijkmans.

– Javisst fick jag kompromissa, särskilt på hemmaplan. Men i Europaparlamentet sysslade jag inte med dessa frågor och behövde inte delta i omröstningar. Jag fick erbjudandet att syssla med Europapolitik och såg min chans att vara med och påverka i frågor som jag brinner för. De som inte känner mig beskyller mig för att ha bytt åsikt. Men jag har de senaste 35 åren haft samma åsikt i klimat- och miljöfrågorna.

Under sina två mandatperioder var Anders Wijkman en av de drivande i EU:s utveckling av en klimathandlingsplan, och i satsningarna mot att begränsa hiv- och aidsepidemin i Afrika. Han skrev även en tung rapport om vikten av att övergå till en cirkulär ekonomi.

Många beundrar Anders Wijkmans mångåriga och tålmodiga engagemang i miljö-, klimat- och sociala frågor. Han har kallats Sveriges svar på Al Gore och rekryterats till flera internationella topposter. För drygt ett halvår sedan blev han vald till ordförande för Rom-klubben; den grundades 1968 och är en global politisk tankesmedja som 1972 blev känd världen över för sin rapport "Tillväxtens gränser".

"Det finns en förbannad kortsiktighet och brist på ansvar"

Budskapet var att med konventionell tillväxt kommer det att gå käpprätt åt skogen med världen. Rapporten som såldes i miljontals exemplar i 30 länder och mottogs med stor oro, har med åren kritiserats av vissa grupper som menar att Rom-klubben är en politisk elitgrupp som sprider domedagsprofetior.

– Det är helt absurt att inte ta de hot vi står inför på största allvar. Vi kan inte fortsätta med konventionell tillväxt som hittills, av miljö-, klimat- och resursskäl. Vi måste bryta klimatförnekelsen och sluta betrakta naturen som en konstant resurs.

Faktum är att hur mycket pengar vi än har kan vi inte ersätta de fiskebestånd som är utfiskade eller hindra glaciärerna på Grönland från att sluta smälta. Det finns en förbannad kortsiktighet och brist på ansvar. Marknaden fokuserar på nästa kvartalsrapport och politikerna blickar mot nästa val. Efter tjugo år av förhandlingar ökar klimatutsläppen snabbare än någonsin, säger Anders Wijkman.

Han har varit med vid de stora internationella klimatkonferenserna sedan 1986. Vid senaste klimatmötet i Rio de Janeiro fanns varken Obama eller Merkel på plats. Och de krav som formulerades vara både otydliga och oskarpa. Hur behåller man engagemanget och lusten att vilja fortsätta i en till synes dyster utveckling?

– Det tog lång tid att avskaffa slaveriet, det tog lång tid att införa demokrati. Man

Arrogant, elitens man, domedagsprofet?

Foto: Stefan Nilsson

måste utrusta sig med tålamod. Utvecklingen är inte linjär, det har historien många gånger visat. Plötsligt händer något och så förändras allt.

Uppfattningarna om Anders Wijkman är många och starka. Kritikerna beskriver honom som arrogant; en maktens och elitens man utan större kontakt med gräsrotterna.

Vissa menar att han saknar självdistans.

Väcker starka känslor

Anders Wijkmans skarpa kritik av bank- och finanssystemet och hans envisa argumentering för att skrota BNP-begreppet

Fortsättning nästa uppslag >>>

”Det tog lång tid att avskaffa slaveriet, det tog lång tid att införa demokrati. Man måste utrusta sig med tålamod.”

RÖSTER OM ANDERS WIJKMAN

**Johan Kuylenstierna,
VD för Stockholm
Environment Institute:**

Han har en enorm bredd och erfarenhet från många olika områden. Det ger honom en unik analyskapacitet.

Han har både hög trovärdighet vad gäller substanskunskaper och fingertoppkänsla genom sina politiska erfarenheter, inte minst genom arbetet inom Europaparlamentet.

Han är retoriskt mycket stark – övertygande utan att bli arrogant. Hans arbete genom Romklubben och hans ständigt pågående arbete för att få till mer genomgripande förändringar inom exempelvis synen på rådande ekonomiska system är viktigt.

Ibland önskar jag dock att han var mindre alarmistisk – viktigt för att hålla ett positivt synsätt som kan stimulera till förändring. Om jag skulle ge något råd är det att fortsätta arbeta – men kanske än mer fokuserat så att hans unika kompetens verkligen används på bästa sätt.

som mått på tillväxt provocerar och har gjort honom impopulär inom näringslivet och finansiella kretsar.

Många menar dock att han är modig som ihärdigt vågar ifrågasätta och utmana rådande maktstrukturer och peka på grava missförhållanden.

– Jag är besviken på politiken och det politiska systemet. Vi har tekniken, vi har möjligheterna, ändå görs så lite. Jag känner många enskilda politiker som försöker leva upp till ansvaret. Men det stora flertalet av partierna, hårt toppstyrda, har satt pragmatismen i högsätet.

Efter tio år i Europaparlamentet återvände Anders Wijkman till Sverige 2009. Drygt ett år senare blev han utnämnd av regeringen till särskild utredare för Upphandlingsutredningen. I början av mars lämnade han över slutbetänkandet. Steget från Europaparlamentet till utredare av offentliga upphandlingar är inte så stort som man i förstone kan tro, menar han.

– Först fick jag en förfrågan av före finansmarknadsministern Mats Odell att titta på miljöaspekterna av offentliga upphandlingar. Sedan breddades uppdraget. Till en början var jag nog inte klar över hur stort och komplext det var och tänkte att jag nog tagit mig vatten över huvudet. Men när jag åkte runt i landet och träffade leverantörer och representanter för kommuner, landsting och regioner lärde jag mig massor. Och jag insåg vilket kraftfullt verktyg upphandlingar är för att påverka utvecklingen i en hållbar riktning och att förbättra samhälls- och välfärdsservice, säger Anders Wijkman.

"Upphandlingar kan vara ett kraftfullt verktyg för samhällsförändring"

Regeringens motiv att tillsätta utredningen var flera. Ett var att ta hänsyn till den utbredda kritiken som fanns mot gällande upphandlingslagstiftning och hur den tillämpades. Ett annat var att få underlag till den då förestående översynen av EU:s upphandlingsdirektiv.

I november 2011 lämnades det första delbetänkandet av utredningen. På nära 500 sidor görs en kritisk genomgång av ett upphandlingsregelverk som fått omfattande kritik. Det handlar bland annat om att många anbudsgivare anser att det är komplicerat och tar lång tid att

vara med i en upphandling. De anser också att irrelevanta krav är vanliga och att de krav som ställs sällan följs upp.

Konsekvensen blir att mindre seriösa företag kan få kontrakt, trots att de inte har för avsikt att leva upp till kraven.

Kritiken handlar också om att offentlig sektor saknar helhetssyn och att kortsiktiga perspektiv med stuprörstänkande hämmar utvecklingen. En av konsekvenserna är att låga priser prioriteras, på bekostnad av kvalitet och säkerhet, och att kostnaderna på längre sikt många gånger blir högre.

– Man måste börja se kompetens som en investering. Höjer man kompetensen får man sannolikt ett mycket bättre resultat och en högre kvalitet. För att ansvara för offentliga handlingar i en kommun, region eller vid en myndighet krävs idag ingen formell utbildning, även om det skulle behövas. Den akademiska kompetensen behöver stärkas.

Vi vill tillsätta professorer inom offentlig förvaltning och utöka anslagen till forskning på området, säger Anders Wijkman.

Utredningen stödjer också förslaget på att en ny upphandlingsstödmyndighet bör inrättas. Syftet med myndigheten är att ge stöd i form av information och vägledning kring upphandlingsjuridik, ekonomi samt miljö- och sociala hänsyn. Stödet bör även arbeta med strategiska frågor, organisation och resurser. Verksamheten ska vända sig till både upphandlande myndigheter och leverantörer.

– Det krävs ökad kunskap, samlat stöd och att myndigheternas ledningar blir mer insatta och aktiva i upphandlingsfrågor. Man har länge sett upphandlingar utifrån ett strikt juridiskt perspektiv. Men i grunden handlar det om att göra goda affärer. Då är det många fler aspekter som behöver tas med som exempelvis ekonomi, teknik, miljö, kunskap om marknader, kommunikation och socialt ansvarstagande, säger Anders Wijkman.

Jakten på lägsta pris ett hot

Kvalitet lyfts fram som ett centralt begrepp i utredningen. Jakten på lägsta pris, låga kvalitetskrav och bristfällig uppföljning har framförts som ett allvarligt hot mot en kvalitetsdriven och kunskapsstyrd hälso- och sjukvård.

I Västra Götaland vann det danska riskkapitalbolaget Transmedica upphandlingen av ortopedi genom att erbjuda mottagningsverksamhet för en krona per patient. Upphandlingen har skarpt kritiserats och ifrågasatts.

Upphandlingen av S:t Görans sjukhus ett gott exempel

Upphandlingsutredningen lyfter fram goda exempel på upphandlingar där man skapat incitament att förbättra kvaliteten under kontraktstiden.

Linköpings kommuns upphandling av vårdbostäder visar hur man kan ställa krav på att anbudsgivare har kvalitetssystem som berättar hur man arbetar med avvikelserapportering, kompetensutveckling av personalen och kvalitetsutveckling.

Upphandlingen av S:t Görans sjukhus lyfts fram som ett annat gott exempel.

– Om alla ställde samma kvalitetskrav och tillämpade det på sina verksamheter, så skulle mycket kunna bli bättre. Att bara titta på lägsta pris är att skjuta sig själv i foten. Det krävs ett strategiskt tänk och att man tydligt definierar målen, där är kvalitet en viktig del. Sedan måste man regelbundet följa upp och utvärdera målen och ständigt ha en debatt om hur upphandlingar fungerar, både nationellt och lokalt.

Ökad valfrihet i framtiden

Upphandlingsutredningens slutrapport var tänkt att presenteras i juni 2012, men datumet fick flyttas fram i väntan på EU:s nya upphandlingsdirektiv. Utredningens huvudsekreterare Åsa Edman har varit Sveriges representant i förhandlingsdelegationen i EU.

Fortsättning nästa uppslag >>>

Anders
Wijkman
vill tillsätta
professorer
inom
offentlig
förvaltning

"Drömmen är att få leda en grupp som på allvar får i uppgift att lägga om kursen så att vi inom 20 år har ett system som är hållbart"

– Hon har följt arbetet på nära håll och vissa frågor har vi drivit hårt och kunnat påverka. Jag tycker att Sverige haft en stor påverkan på direktivens utformning, bland annat när det gäller begreppet livscykelkostnad och miljöhänsyn. Direktiven innebär även en större flexibilitet och skapar större utrymme för förhandling och dialog i samband med upphandlingar. Det ska gå att ställa krav på funktion, utan att låsa sig vid detaljerade förfrågningsunderlag.

Ökad makt för individen

Utredningen föreslår också, inom ramen för EU-direktiven, att mycket större hänsyn tas till enskildas behov vid upphandlingar av varor och tjänster. Enskilda ska själva kunna göra ett avrop i samband med ramavtal. Om förslaget går igenom kommer det att vara tillåtet för enskilda och för den som bedömer enskildas vård- eller omsorgsbehov, att avropa varor eller tjänster som den enskilde har särskilt behov av.

– Det är en slags valfrihetsreform där förslaget innebär en maktförskjutning från politiker och tjänstemän till enskilda. När det gäller exempelvis färd- och måltidstjänster har den enskilde hittills varit hänvisad till de leverantörer som rankats högst i upphandlingen. Men med förslaget får den enskilde möjlighet att välja leverantörer som är lägre rankade och kan tillsammans med exempelvis sin läkare välja hörapparat och andra hjälpmedel mer fritt. Förslaget pressar leverantörer till konkurrens där kvalitet är ett viktigt medel. En ökad

valfrihet hoppas vi också ska underlätta och möjliggöra valfrihet för enskilda som bor i glesbygd där LOV fungerat mindre väl, säger Anders Wijkman.

Flitigt anlitad debattör

Efter två år som utredare går Anders Wijkman vidare med nya uppdrag i egen regi. Tillsammans med Johan Rockström, chef för Stockholm Resilience Center, har han skrivit ett flertal böcker. Den senaste "Bankrupting Nature", som översatts till ett flertal språk, genererar föreläsningar både i Sverige och utomlands.

Han är även en flitigt anlitad paneldebattör och kommer att vara på plats under sommarens Almedalsvecka. Han skulle önska att han kunde ta det lugnare, inte minst för familjens och barnbarnens skull, men som den pliktmänniska han är har han svårt att slå dank och leva ett traditionellt pensionärs liv.

– Det finns mycket Luther i mig. Och jag tycker att jag har en viktig uppgift och ett ansvar. Det vore fantastiskt att leda en grupp som på allvar fick i uppgift att lägga om kursen så att vi inom 20 år har ett system som är hållbart.

– Tyvärr, finns det en bred uppfattning i samhället och inte minst i politiken, att det är förenat med stora kostnader att ta hänsyn till miljön och klimatet, vilket ju är absurt. Miljö- och klimatfrågor är för mig välfärd. Om ekosystemen kollapsar och naturen inte längre kan leverera, då har vi ingen välfärd i framtiden.

De viktigaste förslagen i upphandlingsutredningen

Här är de viktigaste förslagen i utredningen "Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling".

- En självständig myndighet för upphandling inrättas.
- Anslagen till forskning om offentlig upphandling utökas med 10-15 miljoner kronor årligen. Tvärvetenskapliga projekt ges prioritet.
- Tre professurer inrättas inom offentlig upphandling med inriktning på juridik, ekonomi och samhällsvetenskap.
- Offentlig upphandling, med fokus på

ledarskap och strategi integreras i kompetensutvecklingen av ledare i staten.

- Kvalitetsfrågor vid upphandling av varor och tjänster som är strategiska för välfärden, bör prioriteras på nationell- och myndighetsnivå.
- Incitament som stimulerar till ytterligare höjning av både kvalitet och effektivitet under kontraktstiden bör byggas in i ersättningen till leverantörerna.
- EU:s nya upphandlingsdirektiv ger stöd för att öka utrymmet för olika former av dialog och förhandling.
- Beloppet för direktupphandling höjs till 600 000 kronor inom LOU.

- Öka möjligheterna att inom ramen för ett upphandlingsförfarande, införa valfrihet för varor och tjänster som rör exempelvis hjälpmedel, färdtjänst, måltidstjänster.
- Upphandlingsmålen koncentreras till tre förvaltningsrätter och en kammarrätt.
- Direktupphandling får användas temporärt när en upphandling blivit föremål för överprövning.
- Regeringen tar initiativ till ett utökat och mer formaliserat nordiskt samarbete kring utformning och uppföljning av miljökriterier och sociala kriterier.
- En nationell statistikdatabas för offentlig upphandling inrättas.

– SE REKOMMENDATIONER SOM EN HJÄLP ATT ANPASSA BEHANDLINGEN

”Man tager, om man så hafva kan”

▼ Cajsa Wargs ofta felciterade uttryck från 1755 i ”Hjelpreda i hushållningen för unga fruentimber” har faktiskt en del att göra med kunskapsstöd. Inte så att jag menar att kunskaps- eller beslutsstöd är kokboksmedicin utan snarare tvärtom.

Det ofta felciterade uttrycket ska tolkas som att man ska ta det som behagar en – eller om man så vill att man ska se receptet som en utgångspunkt för individuell anpassning och inte som ett slutligt svar på hur måltiden ska tillagas och smaka.

Varför kallas riktlinjer och rekommendationer så ofta för nedsättande tillmälen som ”kokboksmedicin” av läkare? Varför är vi så dåliga på att följa dem?

Det finns förstås många mänskliga tillkortakommanden som kan förklara det. Ett är att vi som människor är dåliga på att förändra oss om vi inte måste. Vi är tröga. Det är i sin tur en naturlig försvarsstrategi i en situation där vi överöses av krav på beslut och av information som kan vara motstridig. I det läget är det ofta ganska bra att inte hoppa på varje ny vagn som dundrar förbi. Ett annat skäl är att vi läkare är individualister. Vi har svårt att ta order. För vi vet att situationen ofta är mer komplex på den uppförda kommandobryggans perspektiv.

Vi lever i en föränderlig värld. Inte nog med att det kommer ny kunskap som kan vara svårvärderad hela tiden. Vi måste också rensa ut gammal kunskap och gamla sanningar. Men om vi inser allt detta, varför vänder vi inte det till vår fördel?

Det är just det som riktlinjer och rekommendationer kan handla om men inte alltid gör det. Evidensbaserade rekommendationer framtagna av kliniska kollegor kan hjälpa oss se hur ny kunskap kan och bör omsättas i vårdens verklighet. Rekommendationer som baseras på evidens och de problem som vårdens vardag består av borde vara till nytta.

Varför påverkar då inte ens väl genomarbetade och verklighetsbaserade rekommendationer mer? Det är nog en kombination av två saker. Bristfälligt utformade och motiverade rekommendationer samt våra egna mänskliga tillkortakommanden. Hittills har det ändå löst sig när rekommendationerna inte varit bra för vi har kunnat strunta i lappen i rockfickan eller pärmen på hyllan där rekommendationerna stått. Men nu förändras spelplanen snabbt.

I elektroniska journalsystem finns information om patienten samlad och strukturerad. En av förhoppningarna kopplad till detta är att använda informationen för att hjälpa vårdgivaren fatta bättre beslut inte bara

genom att presentera informationen om patienten, utan även ge ett bättre kunskapsstöd inför läkarens beslut genom att koppla informationen om patienten till beslutsregler (eller rekommendationer om du vill).

Det finns många överlappande termer som beskriver detta ur olika perspektiv. Ska du googla, sök efter ”clinical decision support”. Det finns många definitioner. Själv gillar jag ”clinical decision support systems link health observations with health knowledge to influence health choices by clinicians for improved health care”. Särskilt gillar jag det tillåtande ordet ”influence” istället för något mer imperativt.

På gott och ont kommer rekommendationer vara synliga på ett helt annat sätt i din framtida arbetsmiljö och därigenom styra ditt arbete i mycket högre grad än idag. Det är något som inte bara teknisk utveckling utan även patienters krav på sjukvården kommer att leda till. Men det är du som bestämmer om du vill se rekommendationer som ren kokboksmedicin/kommandomedicin eller om du – som jag – vill se dem som en utgångspunkt för individuell anpassning av behandlingen av en enskild patient. För att det senare ska fungera så måste vi ställa andra och tydligare krav inte bara på att en rekommendation rekommenderar utan även att skälen till detta, evidensen om du så vill, presenteras.

Rekommendationerna eller behandlingsriktlinjerna måste gå från att alltför ofta vara rangordnade alternativ till att förklara varför det här alternativet är bäst i den här situationen. Och när kartan inte stämmer överens med verkligheten för att patienten inte stämmer överens med de förutsättningar som rekommendationerna utgår från så måste de ge en utgångspunkt – inte för att följa rekommendationen – utan för att enkelt kunna motivera varför du inte gör det i det här fallet. Det är nämligen den information som andra kollegor som tar ansvar för patienten behöver för att de ska förstå varför du gjorde som du gjorde.

Hur blir då rekommendationer bättre? Jo, genom att du engagerar dig i det arbetet och ställer krav på att få reda på hur rekommendationerna är tänkta att fungera för att hjälpa dig att anpassa behandlingen till patientens behov, inte för att likrikta den. Då sysslar vi med behovsanpassad vård och inte kokboksmedicin. Ett råd från en kokbok från 1700-talet kan alltså vara ett bra recept för 2000-talets elektroniska patientjournaler. Men det förutsätter att du citerar kokboken korrekt och inte fel, eller om du så vill att du använder rekommendationen på rätt sätt.

Mikael Hoffman,
läkare, specialist
i klinisk
farmakologi och
infektionssjuk-
domar, samt chef för
stiftelsen NEPI –
Nätverk för
läkemedels-
epidemiologi.